

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з економічної теорії

на тему:

"Холдинги в економіці України: характеристика діяльності та особливості розвитку"

Студентки 2 курсу групи ФБС - 21

Ярошевської Л.П.

Науковий керівник:

к.е.н. Сліпченко Т.О.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

План

Вступ

1. Економічна сутність та основи функціонування холдингу
2. Аналіз діяльності холдингових компаній України
3. Шляхи вдосконалення впливу холдингів на економіку України, зарубіжний досвід

Висновки

Список використаних джерел

Зміст

Вступ.....	4
РОЗДІЛ I. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ХОЛДИНГУ.....	6
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ.....	9
РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВПЛИВУ ХОЛДИНГІВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	13
Висновки.....	17
Список використаних джерел.....	19

ВСТУП

Актуальність теми. Наша держава знаходиться на складному етапі реформування економіки. Цей процес є необхідним для того, щоб створити усі необхідні умови для реалізації економічного потенціалу членів суспільства, також, для забезпечення сталого економічного зростання і підвищення рівня розвиненості технологій тощо. В цих умовах є важливим покращити діяльність, зростання ефективності організаційно- правових форм і холдингів.

Особливо зростає роль холдингів в умовах фінансової кризи, тому, що в них є ряд переваг відносно корпорацій. Тому, такий вид об'єднання зменшує можливі ризики при здійсненні капіталомістких напрямів діяльності, збуту продукції, охоплення нових ринків.

Також актуальність цієї теми полягає в тому, що важливим завданням національної економіки є підвищення ефективності виробництва. Світова практика свідчить про те, що для виконання цього завдання є необхідним створення об'єднань у вигляді холдингів. Однак при виконанні даного процесу виникають певні проблеми, які є важливими для підприємств холдингового типу.

Важливість теми полягає в тому, що холдингові компанії займають провідне місце в економіці України. Саме ці типи утворень стали потужними фінансовими центрами, які сприяють утворенню значної частки фінансових ресурсів.

Тому, беручи до уваги вищевказані фактори необхідно поглибити знання про діяльність холдингів, вивчати показники підвищення ефективності, аналізувати ці відомості і т. д.

Об'єктом дослідження є діяльність холдингових компаній в економіці України.

Предметом дослідження є особливості розвитку і функціонування холдингових компаній, їх сильні і слабкі сторони, перспективи розвитку.

Метою роботи є вивчення сутності холдингових компаній, дослідження особливостей їх розвитку та розробка рекомендацій, щодо покращення їх діяльності.

Завдання, які потрібно виконати в процесі написання курсової роботи:

- визначити сутність холдингу, його види та структуру;
- з'ясувати особливості створення холдингових компаній;
- визначити вплив їх функціонування на економіку країни в цілому;
- охарактеризувати сучасний стан та особливості розвитку найбільших холдингових компаній України;
- розробити рекомендації стосовно поліпшення впливу діяльності холдингових компаній.

РОЗДІЛ І ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ХОЛДИНГУ

Холдинг – це компанія, яка володіє контрольними пакетами акції інших підприємств з метою здійснення щодо них функції контролю і управління. [3]

У світовій практиці холдингові компанії – це перш, за все, фінансові центри, навколо яких об'єднують окремі компанії, не втрачаючи при цьому своєї комерційної самостійності. На сьогодні практично всі найбільші корпорації США і Західної Європи мають у своєму складі фінансовий центр у вигляді холдингової компанії.[17]

Згідно українського законодавства, а точніше ст. 1 Закону України «Про холдингові компанії в Україні» під терміном «холдинг» розуміють « акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств»[4]

За дослідженнями О. Никифорова холдингова компанія повинна володіти такими ознаками:

- наявність материнської компанії, яка поширює контроль на дочірні; материнська компанія має здатність здійснювати вплив на рішення, що приймаються дочірніми підприємствами;
- між головною компанією і підлеглими підприємствами встановлюються взаємовідносини вирішальної залежності;
- у випадках, які передбачаються законодавством України материнська компанія повинна нести відповідальність за шкоду, спричинену дочірніми підприємствами [16,56]

В економіці України існує три основні типи холдингових компаній, а саме:

1. Змішані або диверсифіковані холдинги. До структури такого холдингу включають об'єкти, які не мають прямого зв'язку з виробничими та комерційними відносинами. Прикладом такого типу холдингу є банки, котрі включають кошти в інші підприємства. Основним їх завданням є інвестиції певної суми коштів з метою подальшого отримання прибутку.

2. Горизонтальні або ж збутові холдинги . До такого типу належать союзи однорідних підприємств. Це можуть бути збутові, енергетичні, гірничо-металургійні, телекомунікаційні тощо. Їх структура являє собою філіальні підрозділи, якими управляє материнське підприємство. Головним критерієм віднесення до горизонтального типу є застосування єдиної логістики, що влючає численні збутові середовища та єдину систему постачальників.
3. Вертикальні холдинги або ж холдинги концертного типу. Вони передбачають об'єднання в єдиному виробничому ланцюжку, видобуток і переробка сировини, збут, випуск продукції призначеної для споживання. Прикладом такого типу холдингу можуть бути об'єднання, які займаються нафтопереробкою, переробкою продукції сільськогосподарського виробництва [1, 30]

Холдингові компанії мають високий рівень організації акціонерного капіталу. Через них налагоджують функціональну взаємодію капіталів, що належать різним за профілем діяльності підприємствам, включаючи пряме їх злиття і втрату самостійності. У складі холдингу вирішують народногосподарські проблеми, які не може самостійно подолати лише одне підприємство: розробка і створення складних технічних проблем, освоєння високих технологій , отримання значних кредитів під певні програми, створення нових виробничих потужностей та інше. Створення холдингових компаній має кілька переваг, до яких слід віднести можливість концентрації капіталів і розвиток інвестиційних процесів, диверсифікація виробництва, зниження ризику при вступі на ринок або виходу з нього, розширення масштабів виробництва, спільного здійснення наукових і проектних досліджень тощо. Це також дає змогу розширити свою діяльність, розвинути ділові зв'язки, одержати податкові, кредитні та інші переваги, здійснювати єдину виробничо-технологічну , інвестиційну, збутову політику в масштабах усієї холдингової компанії ,координувати її.[8]

Холдингова компанія переслідує різні цілі, серед яких – розширення проведення торгових операцій, узгодження виробничих та інвестиційних програм, оптимізація оподаткування, розвиток зовнішньоекономічної

діяльності, розширення інвестицій, раціоналізація управління компанією тощо. Основна спрямованість, що характеризує будь-яку холдингову компанію – це здійснення управлінських, контрольних, фінансово-кредитних та інших функцій щодо контрольних пакетів акцій дочірніх підприємств, якими вона володіє. Як правило, найбільш ваговими мотивами створення холдингових компаній у країнах з розвинутою економікою є такі:

- придбання контролю над підприємствами;
- можливість концентрації капіталів, більш вільне їх переливання і на цій основі оптимізація інвестиційного процесу;
- консолідація діяльності групи підприємства з метою зменшення податкових платежів;
- залучення додаткових виробничих потужностей у результаті поглинання підприємств;
- можливість диверсифікації виробництва, зниження ризику при виході на ринок;
- розподіл господарських ризиків між різноматними дочірніми фірмами та проникнення через холдинг в інші сфери виробництва і збуту товарів;
- проведення загальної технічної, економічної, кадрової політики та здійснення контролю за дотриманням спільних інтересів підприємств [18]

До складу холдингу входять:

- головне підприємство, яке здійснює контроль і управління дочірніми підприємствами;
- дочірні підприємства, контрольними пакетами яких володіє головне підприємство;
- асоційовані підприємства, вкладення в які не дозволяють головному підприємству повністю контролювати їх і визначати основні напрями фінансово-господарської діяльності;
- підприємства, вкладення в які не дають права на участі в управлінні.

РОЗДІЛ II АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Журнал Forbes Україна оприлюднив рейтинг найбільших і найзначніших компаній нашої країни за 2016 рік. В даному рейтингу використовували показники обсягів виручки, розмір активів з врахування їх ринкової вартості і фінансові результати. У рейтингу було 269 компаній, які були оцінені від 1 до 269 по кожному критерію. За підсумками результатів серед холдингів в Україні найбільшими є: «Метінвест», «Південий ГЗК», «Приват Банк», «Київстар», «МТС Україна». Також до загального рейтингу увійшли такі холдингові компанії як «ДТЕК», «Мегаполіс Україна», «Індустріальний союз Донбасу», «Миронівський хлібопродукт» [10]

Розглянемо загальну характеристику одних із найбільших українських холдингових компаній:

- 1. «Метінвест».** Об'єднує в собі 24 підприємства в Україні, США та Європі. На даному етапі свого розвитку компанія пропонує споживачам широкий вибір продукції, а саме: сталеві напівфабрикати, залізорудну сировину, коксохімічну та коксову продукцію, готовий прокат (електрозварні труби) тощо. Значну частину своєї продукції компанія експортує в більш як 100 країн світу (країни Європи, СНД, Південно-Східної Азії, Близького Сходу та Китай). Керуючою організацією Групи «Метінвест» є ТОВ «Метінвест Холдинг», яке було створене у 2006 році. Власником цієї холдингової компанії є Ринат Ахметов. [13]
- 2. «Мегаполіс Україна»(Tedis Ukraine).** Компанія складається з 35 підрозділів, розташованих в різних регіонах України і є головним дистрибутором тютюнових виробів в нашій державі. За даними Державної фіскальної служби Tedis Ukraine входить до рейтингу ТОП – 100 найбільших платників податків.[15]
- 3. «Індустріальний союз Донбасу».** Компанія відома у світі як значний виробник сталі. Головний офіс корпорації знаходиться у м. Київ. До її складу входить 5 металургійних активів розташованих на території України,

Угорщини та Польщі, а також налічує понад 40 тис. працівників. Асортимент продукції представлений як і напівфабрикатами, так і кінцевим сортовим та плоским прокатом.[12]

4. « ДТЕК». Донецька топливо- енергетична компанія працює за напрямками теплової та зеленої енергетики, нафти й газу, енергоефективності. Підприємства компанії розташовані в 11 регіонах України, які гарантують подачу тепла та електроенергії до 3,3 млн. побутових споживачів та орієнтовно 82,5 тис. підприємств. На даному етапі свого розвитку ДТЕК став приватною компанією, яка видобуває найбільшу кількість природного газу, зокрема в 2016 році було видобуто – 1,6 млрд. куб. м. Власником холдингу є Ринат Ахметов[11]

5. «Миронівський хлібопродукт». Цей холдинг є однією з найвідоміших компаній агропромислового комплексу. Її діяльність охоплює такі напрямки як рослинництво, птахівництво та інші операції сільськогосподарського характеру. Миронівський хлібопродукт включає в себе та бренди як: «Наша Ряба», « Сертифікований Ангус», « Фуа Гра», «Легко», «Бащинський», «Дружба народів». [14]

Отже, в Україні знаходить дуже багато холдингових компанії, які охоплюють різні галузі виробничої сфери. Ці компанії за масштабами є доволі великими , їх підприємства розташовані як в Україні, так і за кордоном. Головною рисою є те, що їхня продукція користується попитом не лише на вітчизняному , а й світовому ринку.

Для того, щоб детальніше розглянути позитивні сторони й проблеми у розвитку і функціонуванні холдингових компаній України, ми візьмемо для прикладу один із найбільших компаній « Миронівський хлібопродукт», щоб охарактеризувати його господарську діяльність і дослідити ключові показники зовнішньо торгівельного обігу підприємства .

Станом на 31 березня 2016 року земельний банк компанії склав 370 тис. га землі. Протягом шестимісячного періоду, який закінчився 30 червня 2016 року, кількість працівників Групи МХП становила 31 899 чоловік. Для оцінки

діяльності ПАТ «МХП» було проаналізовано основні показники діяльності підприємства протягом 2015 року.

Показники обсягу виробництва й реалізації продукції ПАТ «МХП» протягом 2015 року

№ з/п	Основний вид продукції	Обсяг виробництва продукції			Обсяг реалізації продукції		
		у натуральній формі (фізична од. вим.)	у грошовій формі (тис. грн.)	у відсотках до всієї виробленої продукції	у натуральній формі (фізична од. вим.)	у грошовій формі (тис. грн.)	у відсотках до всієї реаліз. продукції
1	2	3	4	5	6	7	8
1	М' ясо птиці	546377	10176740	58	496900	9403427	64
2	М' ясо ковбасні вироби	31529	922929	5	25303	740699	5
3	Інше		3384344	20		1585782	11
4	Олія соняшникова	302283	2966916	17	296150	2906781	20

Розраховано автором на основі: [14]

Аналізуючи результати діяльності даного підприємства, можна зробити висновок, що головну роль у розвитку підприємства відіграє діяльність з виробництва та реалізації м' яса птиці.

Станом на 30 червня 2016 року та 31 грудня 2015 року нараховані відсотки за банківськими позиками становили 9 608 тисяч доларів США та 8 203 тисячі

доларів США, відповідно. Інвестиції станом на кінець 2016 року складають близько \$ 100-110 млн.

Було проаналізовано, що станом на 2016 рік ПАТ «МХП» займає частку ринку близько 60,6 % з промислового виробництва курятини в Україні. Споживання м'яса в Україні в 2014 році становило 52 кг, в 2015 році даний показник знизився на 4% - до 50 кг. Крім цього, все більшим попитом користуються дешеві види м'яса та ковбасних виробів. Курятина наразі займає майже 50 % у структурі споживання м'яса.

Для того, щоб підтримувати продажі на внутрішньому ринку ПАТ «МХП» використовує власні вантажівки для доставки своєї продукції, що знижує загальні транспортні витрати і час доставки. Компанія самостійно контролює доставку продукції в торгову точку. З фабрики продукцію розподіляють по 14 логістичним центрам, після чого потрапляє під франчайзингові точки, яких у компанії більше 2600. Основні напрямки реалізації продукції (близько 61%) - це франчайзингова мережа, супермаркети, магазини та інші канали збуту. Близько 34 % виробленої продукції ПАТ «МХП» йде на експорт, 5 % - це м'ясопереробні підприємства групи ПАТ «МХП».

РОЗДІЛ III ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВПЛИВУ ХОЛДИНГІВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Для початку, розглянемо взаємозв'язок між ефективністю діяльності холдингових компаній та економікою України на прикладі групи «Миронівський хлібопродукт».

Холдинг «Миронівський хлібопродукт» є одним із провідних агропромислових компаній України. Також вона є перша з компаній, чії акції виставленні на основному майданчику Лондонської фондової біржі і посідає почесне місце серед компаній у Європі.

Для України є важливим те, щоб розвивалися і удосконалювалися діяльності агропромислових компаній, а й зокрема самого «Миронівського хлібопродукту», тому, що саме ця сфера в економіці забезпечує більше 20 % ВВП країни. Важливо відзначити і те, що прибутку за III квартал 2017 року отримав 47 млн. доларів проти 9 млн. доларів чистого збитку за 2016 рік. Згідно фінансового звіту компанії, виручка за цей період зросла на 9 % - до 370 млн. доларів, валовий прибуток – на 16 %, до 92 млн. доларів [9].

Отже, потрібно зробити висновок, що компанія «Миронівський хлібопродукт» є важливим елементом на сьогоднішній день усієї економіки України. Звичайно, і є ряд проблем з якими повинні боротися, для того, щоб це не відбилося на економіці нашої країни. На сьогодні, можна вважати, що головний напрям реформ це впровадження найефективнішої політики управління. З допомогою цього можна досягти ефективних результатів у сфері виробництва продукції, її якості, каналу збуту, складу персоналу (як кількісного, так і якісного), і дасть змогу адміністративному апарату приймати вірні та вигідні управлінські рішення, розробляти правильну тактику і стратегію підприємства. Якщо порівнювати правове забезпечення холдингів в Україні і в світі, то в багатьох розвинених країнах відсутні законодавчі акти про холдинги, у тому числі в Німеччині, Франції, Великій Британії, Бразилії, Ірландії. В цих

державних правове забезпечення об'єднань юридичних осіб здійснюється за допомогою законодавства, що регулює організаційно-правові форми.

Основними організаційно-правовими формами корпоративного бізнесу у Великобританії є: партнерство з необмеженою відповідальністю учасників; партнерство з обмеженою відповідальністю учасників; компанія з обмеженою відповідальністю за номінальною вартістю акцій; компанія з відповідальністю, обмеженою учасниками сумою гарантій; компанія з необмеженою відповідальністю учасників. Компанії можуть бути публічними і приватними. У публічних компаніях обов'язковий мінімальний розмір статутного капіталу з вказівкою на те, що компанія є публічною, передача акцій в публічних компаніях є вільною, в приватних компаніях тільки своїм акціонерам, а третім особам - тільки за згодою акціонерів [2, с.154].

В статті 1159 Закону про компанії Великобританії (2006р.), холдинг визначається таким чином: «Компанія є дочірньою компанією іншої компанії, що є холдингом, якщо:

- а) холдинг володіє більшістю голосів в ній;
- б) холдинг її учасником і має право призначати або усувати більшість її ради директорів,
- в) холдинг її учасником і самостійно контролює, відповідно до угоди з іншими учасниками, більшість голосів в ній;
- г) або вона є дочірньою компанією іншої компанії, яка в свою чергу теж є дочірньою компанією іншої компанії.

Компанія є дочірньою компанією, що знаходиться під повним контролем іншої компанії, якщо її членом є тільки материнська компанія, а дочірні підприємства або особи цієї материнської компанії діють від її імені або її дочірніх підприємств [21].

У законодавстві Німеччини холдингова компанія розглядається як пануюче підприємство концерну, який у свою чергу, є об'єднанням незалежних підприємств, що пов'язані системою участі, договорами про фінансування, виробничо-технологічне співробітництво.

Німецький вчений Т. Келлер дає таке визначення холдингу: «Під холдингом або холдинговою компанією потрібно розуміти підприємство, головною сферою діяльності якого є розрахована на тривалий термін дольова участь в одному або кількох самостійних в правовому відношенні інших підприємствах» [5, с.19]

В Німеччині холдинги виступають, переважно, в формі акціонерного товариства, але нерідко і в формі товариства з обмеженою відповідальністю. При цьому діяльність холдингів у формі АГ регулюється законом про акціонерні товариства 1965р., а холдингів у формі ГМБХ – законом про товариства з обмеженою відповідальністю 1892 р. [7, с.45].

Так, згідно ст.15 Закону Німеччини про акціонерні товариства пов'язаними підприємствами є юридично самостійні підприємства, які по відношенню один до одного є підприємствами, які знаходяться у володінні підприємства з переважуючою участю, є підприємствами з переважуючою участю, залежними та володарючими підприємствами, підприємствами концерну, що беруть взаємну участь чи є сторонами договору між підприємствами[20, с.6].

Що стосується історичної батьківщини класичних керуючих холдингів - Сполучених Штатів Америки, то там в силу специфіки державного устрою відсутнє єдине для всіх штатів законодавство, що визначає правове становище корпорацій і холдингів. Відтак, такі об'єднання юридичних осіб реєструються та функціонують в штатах з найбільш пільговими податковими режимами та спрощеними процедурами реєстрації. Історично склалось так, що такими штатами та Делавер та Нью-Джерсі [19, с.273].

Наведене свідчить, що законодавство про холдинги в більшості країн знаходиться на етапі становлення. Норми, що регулюють відносини між економічно залежними компаніями, як правило, розпорошені по багаточисельним актам різної галузевої приналежності. В ряді країн видано акти, що регламентують оригінальні інститути, які використовуються для правового оформлення групи[6, с.141-142].

На підставі аналізу роботи холдингів зарубіжних країн можна зробити висновок, що холдингова компанія – це компанія, яка володіє контрольними пакетами акцій інших компаній і головною метою, яких є управління їхньою діяльністю.

ВИСНОВКИ

Провівши дане дослідження ми зробили певні висновки. В економіці України холдингові компанії мають одну з найскладніших форм об'єднання підприємств. Позитивні сторони цих утворень полягають перш за все у впорядкованій структурі управління компанією, можливості контролювати економічний ланцюг бізнесу, скорочувати види витрат, розподіляти витрати між своїми підприємствами, акумулювати та перерозподіляти між структурними підрозділами фінансових ресурсів, доступ до нових замовників, технологій та продуктів, уникнення небезпеки конкуренції.

На даний момент в Україні сформувалися такі потужні холдингові компанії як «Метінвест», «ДТЕК», «Індустріальний союз Донбасу», «Миронівський хлібопродукт» і т. д. Частина досліджень була присвячена аналізу розвитку і діяльності найбільшої холдингової компанії в Україні «Миронівський хлібопродукт». В процесі роботи було виявлено що підприємство охоплює великий обсяг активів, запасів, робочого персоналу тощо. На цьому підприємстві виробляється широкий асортимент продукції, який експортується за кордон.

Негативні сторони в холдингові компанії можна компенсувати шляхом підвищення якості продукції, збільшення частки продажу на зовнішньому і внутрішньому ринках, розширення асортименту продукції. Попри значні фінансові проблеми, недостатній рівень рентабельності тощо.

Під час даного дослідження було виявлено, що ефективність роботи холдингів має вагомий вплив на динаміку функціонування усієї економіки в країні, тому держав повинна розробити план та рекомендації щодо підвищення ефективності холдингових структур України.

Для того, щоб холдинги розвивалися потрібно державі створити такі умови, які сприятимуть зростанню частки залучених коштів у виробництво. Це необхідно зробити, перш за все, для підвищення конкурентоспроможності підприємства. Проте, не лише держава повинна виконувати завдання щодо покращення діяльності холдингів але й перед холдингами постає завдання ефективно

розвивати , контролювати й аналізувати діяльність з метою отримання максимального прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Герасимова С.В. Управління інвестиційною діяльністю акціонерних товариств : моногр. – К. : Знання, 2006. – 407 с.
2. Гританс Я. М. Корпоративные отношения: правовое регулирование организационно-правовых форм: научно-практ. изд. / Я. М. Гританс – М.: – Волтерс Клувер, 2005. – 154 с.;
3. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств : навч. посіб. / [Л.М. Чепурда, С.С. Беляєва, М.В. Плахотнікова та ін.] ; під заг. ред. Л.М. Чепур- ди. – К. : Професіонал, 2005. – 272 с.
4. Закон України «Про холдингові компанії в Україні» №3528-IV від 15.03.2006 р.
5. Келлер Т. Концепции холдинга. Организационные структуры и управление./ Т. Келлер – Обнинск, ГЦИПК. -1996. – С. 60;
6. Кулагин М. И. Избранные труды./ И.М. Кулагин.- М.: Статут (в се- рии «Классика российской цивилистики»), 1997. – 330 с.;
7. Мармазова С. И. Гражданско-правовые проблемы управления хол- дингом: дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / С.И. Мармазова; Российская правовая академия. – М., 2003 – 181с.
8. Мартюшева Л.С. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : кон- спект лекцій / Л.С. Мартюшева, Л.О. Меренкова // Харківський національний економічний ун-т. – Х. : Інжек, 2006. – 184 с.
9. Миронівський хлібопродукт отримав 47 млн. доларів прибутку // Економічна правда. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/04/6/623548/>.
10. 200 найбільших компаній [Електронний ресурс] // Forbes Україна. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://forbes.net.ua/ua/ratings/3>
11. . Офіційний сайт ДТЕК [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.dtek.com/ua/>
12. Офіційний сайт "ІСД" [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.isd.com.ua/ua/>.

13. Офіційний сайт «Метінвест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.metinvestholding.com/ua>
14. Офіційний сайт "МНП" [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mhp.com.ua/uk/>
15. Офіційний сайт «Tedis Ukraine» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://tedis-ukraine.com.ua/>
16. Правове становище холдингових компаній : моногр. / І.В. Лукач К. : Юрін- ком Інтер, 2008.
17. Саниахметова Н. О. Предпринимательское (хозяйственное) право Украины / Н. О. Саниахметова. – Одесса, 2004.
18. Тоцький В. І., Організаційний розвиток підприємства : навч. посіб. / В. І. Тоцький, В. В. Лаврененко. – К. : КНЕУ, 2005. – 247 с
19. Шиткина И.С. Холдинги: правовое регулирование и корпоративное управление: научно-практ. изд. / И. С. Шиткина - М. : Волтерс Клувер, 2008. - 616 с.;
20. Яковлева Т. Ф., Дубовицкая Е. А. Закон об акционерных обществах Германии. Параллельные русский и немецкий тексты / Aktiengesetz. Paralleler russischer und deutscher Text – М.: Волтерс Клувер, 2009. – 407 с.;
21. The Companies Acts 2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/section/1159>